

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK XXXIX

1/2005

Prestavba vzdelávania

Prestavba vzdelávania je motivovaná celkovou zmenou v podmienkach ľudskej spoločnosti. Sú to zmeny v prírodnom aj sociálnom prostredí, v ekonomických aj kultúrnych podmienkach. To všetko vyvoláva zmeny v poznávacom procese všetkého, čo človeka obklopuje a ovplyvňuje jeho spôsob myslenia a správania.

Špecifikom človeka je jeho „trojjednosť“. Je živým tvorom, v tom je jeho biologická a prírodná podstata. Súčasne je tvorom spoločenským, ktorý sa musí riadiť princípmi a zákonmi vytváranými spoločnosťou. Zároveň však je človek aj tvorom mysliacim. Táto jeho „trojjednosť“ predurčuje, že sa potrebuje vzdelávať v troch navzájom prepojených a spolupôsobiacich úrovniach.

Doterajší systém výučby rozvíja prevažne pamäťovú zložku intelektu človeka. Odpovedá najmä na otázky o kvantite a kvalite javov. Čoraz viac sa však vyžadujú odpovede aj na otázky o príčinách a podstate javov. Interdisciplinárny pohľad na javy, ktoré nás obklopujú, si vyžaduje systémový a integrovaný prístup, podporuje tvorivosť a aktívne myslenie. Bez rozvinutej pamäťovej zložky myslenia sa, samozrejme, nemá o čo opierať tvorivý duch nášho myslenia.

V záveroch 4. národnej konferencie o environmentálnej výchove a vzdelávaní na školách v Slovenskej republike (december 2004) sa konštatuje, že tretie tisícročie vstúpilo do vyučovacieho procesu s novou informačnou stratégiou a realitou. Tá umožňuje ľahší prístup k pomerne rozsiahlym zdrojom informácií a vedomostí. Informačné technológie vytvárajú podmienky na odbremeňovanie pamäťovej zložky myslenia a uvoľňujú priestor jeho tvorivej sfére. Posilňovanie tvorivosti je jednou z podstatných tiež pri prestavbe celého systému vzdelávania a výučby na všetkých stupňoch škôl.

Milan Ružička

Rozpoznání lidské viny za úbytek přírodního bytí, a tím i za možný předčasný zánik kultury, předpokládá jinou výchovu, vzdělání i školou vytvářenou představu světa. Lidská ontogeneze je totiž relativně dlouhá, otevřená pro nejrůznější podněty, a může být proto formována vhodnou strukturou záměrných vlivů.

Encyklopedicky zaměřené vzdělání, odhlížející od širších přírodních souvislostí vývoje kultury, začíná v nynější ekologické situaci působit dysfunkčně. Jednostranně favorizuje lidskou aktivitu, která, posilována nejmodernější technikou, přírodní podmínky lidské existence likviduje. Proto musíme i ve výuce hodnotově povyšovat přírodu nad kulturu, odhalovat roli hostitelského přírodního systému v životě člověka. Bez záměrného rozvíjení biofilního myšlení nám hrozí nebezpečí, že kulturní systém bude svou expanzí pouze kopírovat dnes už sebezničující ofenzivní adaptivní strategii člověka jako druhu.

Je třeba učit, že nynější příroda vznikala dlouhou přirozenou evolucí, že člověk není na Zemi od jejího počátku a že tu nemůže být do jejího konce. Je třeba ukazovat, že člověk zapálil protipřírodní evoluci kulturní. Jen tak lze totiž vytvářet předpoklady pro jasné rozlišení toho, co je primární a co má pouze relativní hodnotu. Bez přiměřeného ekologického vzdělání bude lidstvo dál ztrácet kontrolu nad svým vlastním osudem: pasivně se odevzdá do rukou trhu a dalších neviditelných regulativů společenské spontaneity.

Josef Šmajš

Obsah

M. Ružička: Úsilie o novú koncepciu výučby v environmentalistike a ekológii	5
J. Šmajš: Sedemkrát o nezbytnosti výchovy a vzdelání	10
J. Cejpek: Současné vývojové trendy ve vzdelání	13
P. Sadloň: Environmentálne vzdelávanie na gymnáziách	17
H. Hilbert: Environmentálna výchova v predškolských zariadeniach a na základných školách v SR	20
Z. Izakovičová: Efektívna forma environmentálnej výchovy ..	25
I. Jakab, O. Kopcová, I. Baláž, V. Vanková: Didaktické pravidlá environmentálnej výchovy	30
I. Baláž, V. Vanková, I. Jakab, O. Kopcová: Komplexný odborný program environmentálnej výchovy	33
Š. Maglocký: Vegetačné potenciály a abiotické limity pod hornou hranicou lesa vo Vysokých Tatrách	36
M. Šlezinger: Biotechnická stabilizace břehových území	40
Esej	
S. Očka: Úcta k ľuďom, úcta k prírode	45
Kontakty	
J. Šmajš: Nájemní smlouva se Zemí	47
M. Kozová: Vzdelávanie k udržateľnému rozvoju v študijnom programe Environmentálne plánovanie a manažment	48
H. Korvasová: Lipka a její aktivity	50
Aktuality	
M. Ružička, M. Círanová: 4. národná konferencia o environmentálnej výchove a vzdelávaní	3
M. Potočková: 11. konferencia o životnom prostredí v Považskej Bystrici	52

Contents

M. Ružička: Efforts to Prepare the New Conception of Education in Environmental Science and Ecology	5
J. Šmajš: Seven Times about Unavoidability of Education and Erudition Restructuring	10
J. Cejpek: Present trends in Education	13
P. Sadloň: Environmental Education in Grammar Schools	17
H. Hilbert: Environmental Education in Primary Schools and Nurseries in SR	20
Z. Izakovičová: Effective Form of Environmental Education	25
I. Jakab, O. Kopcová, I. Baláž, V. Vanková: Didactic Rules of the Environmental Education	30
I. Baláž, V. Vanková, I. Jakab, O. Kopcová: The Complex Special Programme of Environmental Education	33
Š. Maglocký: The Vegetation Potential and Abiotic Limits above the Upper Timber Line in the Vysoké Tatry Mts.	36
M. Šlezinger: Biotechnical Stabilization of Banks Areas	40
Essay	
S. Očka: Respect for People, Respect for Nature	45
Contacts	
J. Šmajš: A Lease with Planet Earth	47
M. Kozová: Education to the Sustainable Development in the Study Programme Environmental Planning and Management	48
H. Korvasová: Lipka and their Activities	50
News	
M. Ružička, M. Círanová: 4. th National Conference on Environmental Education	3
M. Potočková: 11. th Conference on Environment in Považská Bystrica	52

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME XXXIX

1/2005

Reconstruction of education

Reconstruction of education is motivated by a complex change in the conditions of human society. They are changes in natural and social environment, in economic as well as cultural conditions. It causes changes in the cognitive process of everything around man and influencing his way of thinking and behaviour.

A specific feature of man is his triune character. He is alive; this fact is his biological and natural basis. At the same time he is a social being, who has to observe the principles and rules created by the society. But simultaneously man is also a thinking person. This triune character predestines that he needs to be educated in three interrelated and cooperating levels.

The present system of education develops mainly the memory of human intellect. It answers especially the questions about the quantity and quality of phenomena. But more and more are required the responses also to the questions about causes and basis of phenomena. The interdisciplinary view on the phenomena around us requires a system and integrated approach; it supports the creativity and active thinking. Of course, without the developed memory in thinking there is nothing our creative spirit can build on.

The conclusions of the 4th national conference on environmental education in schools in the Slovak Republic (December 2004) states that the third millennium enters the education process with a new information strategy and reality. It enables an easier approach to the relatively wide-ranging source of information and knowledge. Information technologies form the conditions of discharge of the memory and vacate the space to the creative sphere. Sustenance of creativity is the basic thesis in the reconstruction process of the system of education in schools of different levels.

Milan Ružička

Identification of human guilt of the diminution of natural existence as well as the possible premature extinction of culture requires a different education and image of the world created by schools. Human ontogenesis is relatively long, open for the most different instigations and it can be formed by suitable structure of intentional influences.

In the present ecological situation encyclopaedic education disregard the wider natural relations of cultural development, influences dysfunctional. It unilaterally prefers human activity, which, supported by the most modern techniques, liquidates the natural conditions of human existence. First of all we have to appreciate nature above culture, clarify the role of host natural system in human life. Without intentional development of biophilous thinking we are threatened that cultural system with its expansion will only copy the self-destructing offensive adaptive strategy of man as a species.

It is necessary to teach that the present nature has come into existence by a long natural evolution, that man is not in the Earth from its beginning and he cannot be there up to its end. It is necessary to show that he started the anti-natural cultural evolution. Only in such a way it is possible to form the preconditions of distinguishing the primary and relative value. Without adequate ecological education, the mankind will lose the control above its own fate: passively surrenders to the market and further invisible regulations of social spontaneity.

Josef Šmajš